

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Вибір простий, коли відсутня альтернатива

Передплатний індекс 33545

"ЦЕ БУЛО ДАВНО", АЛЕ ПАЛАЄ І ТЕПЕР

10 квітня 2024 р. Історичний клуб "Холодний Яр" презентував нову книжку "Це було давно" свого духовного патрона Юрія Горліса-Горського – про розвідницьку полку гайдамаків Холодного Яру Олю "Кравченко" (вийшла у Видавництві Марка Мельника). "Маленька за розміром, велика за змістом", – так оцінив її поет Владлен Ковтун.

Участь у презентації взяли упорядники Роман Коваль і Владислав Карпенко, військовослужбовці Юрій Сиротюк, Віктор Радіонов, Роман Малко, Андрій Ковальов, видатні діячі української культури – народні артисти України Галина Яблонська, Світлана Мирвода, лірник Михайло Гречкин, поети Мальва Крижанівська, Юлія Кашпуренко (обидві служать у ЗСУ!), Василь Ковтун, Владлен Ковтун, кобзарі Василь Лютий, Святослав Силенко, видавець Марко Мельник, письменник Євген Букет, художниця Марина Соченко, доктор філософії Сергій Здіорук, співак Володимир Гонський, а також юна Олеся Кічук, переможниця Всеукраїнського фестивалю-конкурсу "Червона рута", а ще Павло Вольвач, Олеся Коваль, Святослав Сиротюк і художниця Надіяка Віннік, яка в судідньому залі готувала прийняття, тож її ніхто і не побачив...

Вітали промовці й іменинники – Юрія Сиротюка і Романа Ковалю, який того вечора перейшов межу в 65 років.

За декілька днів до презентації книги Роман Коваль подарував книжку "Це було давно" Василеві Ковтуну з присвятою: "Якби Ви написали вірш про Олю, героїно книги, то Юрій Горліс-Горський потиснув би Вам руку".

І Василь Ковтун відгукнувся. Присвятив поезію "розвідницької полку гайдамаків Холодного Яру Олі «Кравченко» та усім її сучасним послідовникам, які виборюють свободу України". І прочитав її на презентації книги.

...Бо стали у борні за волю
Уже нові красуні Олі.
І б'ють старанно москowitzа,
Що ген земля поганцем вкрита.

"Сподіваюся, – сказав поет насамкінець, – що Юрій Горліс-Горський потиснув мені руку рукою Романа Ковалю. За честь, пані та панове!"

Роман Коваль представив також книгу свого друга Михайла Горлового "Краса правічна", який відійшов на Луки Сварожі 31 березня – на день народження Миколи Міхновського, також духовного патрона Історичного клубу "Холодний Яр".

І ця книга вийшла у Видавництві Марка Мельника. До неї увійшли вибрані поезії зі збірок "Я – скит з трипільських праглибин", "Діти Дажбога", "Дорога в Україну", "Поезія в камені", вірші 2011 – 2022 років, спогади автора, його статті, а також відгуки відомих особистостей.

Поет Михайло Горловий більше відомий як скульптор. Він автор багатьох пам'яток, зокрема полковником Петру Болбочану та Василю Вишиваному, Тарасові Шевченку, Степанові Бандері, Вікентію Хвойці, "Тисячоліття Трипілля", митрополиту Київському і Галицькому Тимофіїві Щербацькому, Жертвам геноциду українського народу та ін. 21 січня ц. р. митець здобув найвищу нагороду Історичного клубу "Холодний Яр" – Золоту сваргу "За лицарське служіння народу".

Його землячка, поетеса Тетяна Лемешко написала: "З перших розділів «Краси правічної» розумієш, що автор успадкував від своїх попередників експресивну, бунтівну вдачу і чуйну поетичну душу, а древня трипільська земля найдавнішої хліборобської цивілізації дала йому снагу і розбудила генетичну пам'ять роду".

"Горловий завжди був готовий першим вступити в бій за Украї-

ну... – підсумував Роман Коваль. – Ніхто в українській культурі не зробив стільки для возвеличення нашої прадавньої історії, як Михайло Горловий".

Останній свій вірш Михайло Горловий написав напередодні смерті – 24 березня. Його зберегла Тетяна Лемешко, редакторка Михайлових творів. Присвятив його Михайло своєму другу Романові Ковалю і дуже хотів прочитати вірш 10 квітня, на день народження. І цей вірш у цей день прозвучав. Прочитав його Василь Ковтун.

І слава прашурів наш меч гострила.
Гримлять бої пекельні у степах,
Сини України ворога зламають,
У нас козацький дух і шлях,
А вороги у пеклі хай палають.

Вечір пройшов у теплій товариській атмосфері. Наприкінці Василь Ковтун подарував ювіляріві картину Марини Соченко, на якій на фоні дуба Максима Залізняка і Мотриноного монастиря зображено Романа Ковалю (в козацькій шапці зі шликом) та його друзів і героїв його книг – Михайла Горлового, кобзаря Тараса Силенка, Юрія Горліса-Горського, Василя Чучупака, отамана Зеленого, за якими стоять козаки і старшини полку гайдамаків Холодного Яру.

Було багато важливих вітань і через Мережу – від воїна-поета Дмитра Савченка, скрипаля Кирила Стеценка, письменників Тетяни Лемешко, Вячеслава Купрінка, журналістки Надії Самуляк, військовослужбовців Олега Сімашка і Сергія Бойка (козаків Історичного клубу "Холодний Яр"), волонтерки Марини Хаперської, заступника командира бригади "Харгія" Юрія Берези, голови Чернігівської міської військової адміністрації Дмитра Брижинського (донедавна командира 93-ї бригади "Холодний Яр"), багатьох інших достойних українців та українців.

Привітало Романа Ковалю і нинішнє керівництво 93-ї ОМБр "Холодний Яр". Ось текст вітання: "Сьогодні свій день народження святкує президент Історичного клубу "Холодний Яр", дослідник історії Визвольної боротьби українського народу у ХХ столітті, натхненник і великий друг бригади «Холодний Яр» Роман Коваль. Керівництво та бійці бригади від душі вітають пана Романа! Ми широ шануємо його внесок в історичну науку! Він – Людина, що створює історичні містки між поколіннями наших прашурів-козаків та когортою воїнів, які сьогодні боронять Україну від російської окупації. Ці містки вказують на тяглість Національно-визвольної боротьби в Україні і спонукають бійців бригади відчувати себе продовжувачами традицій нашої героїчної історії!"

На презентації книги Юрія Горліса-Горського було зібрано кошти на 49-й батальйон "Карпатська Січ" ім. Олега Куцина – 4800 грн та 200 євро.

Учасниця презентації Олеся Кічук з Бессарабії написала Негі: "Раджу прочитати цю маленьку книжечку про велику людину".

Вічна слава борцям за волю України всіх епох!

Історичний клуб
"Холодний Яр"

Історичний клуб
"Холодний Яр"

теми залпового вогню "Ураган", "прикрашений" книгами Тургенева та інших російських письменників. Цей образ показує, що росіяни прагнуть вбивати нас не лише "Ураганами", а й своєю літературою.

Козачкам слава!

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ

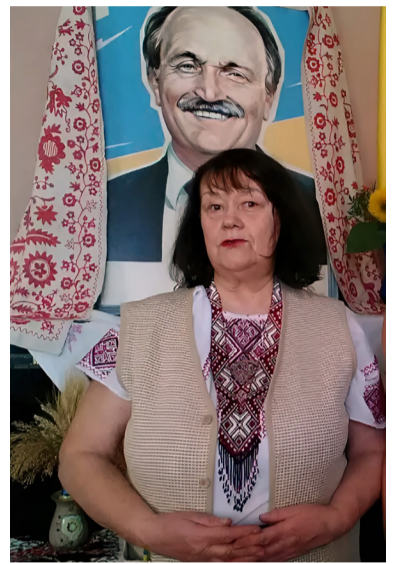
"ЛЕГЕНДА УКРАЇНСЬКОГО ХАРКОВА"

Торік 18 травня відійшла на Луки Сварожі письменниця Валентина Овод...

З гірким здивуванням дізналася про наглу смерть пані Валентини – легенди українського Харкова, жінки, без якої важко уявити і нашу "Просвіту", і "Спадщину", і весь незалежницький рух 1980 – 1990-х, та й усе, що було далі.

І першим ім'ям була щирість, другим – харизма. Вона була завсідницею громадських зборів і душею містечких зустрічей. Уперше я побачила пані Валентину влітку 2007 року в редакції "Березоля", куди вона зазирнула, щоб привітатися з добрими знайомими – головним редактором паном Володимиром Науменком і багаторічними колежанками (якийсь час тому вона сама працювала в журналі у відділі публіцистики). "Яка гарна дитина", – сказала пані Валентина, коли їй відрекомендували мене (мені було 24). Висока, поставна, колоритної української вроди жінка в незмінних вишиванках, вона справляла враження статечності й автентичності. Палко цікавилася дохристиянськими віруваннями й часто співала своїм потужним "народним" контралем обрядові пісні, язичницькі чи стилізовані під них, у дусі Рунвіри. І того дня в "Березолі", випивши з нами чаю, вона підвелася й мовила: "Зараз я вас усіх благословлю" – і розлилася пісню-віншуванням, і здавалося, редакторський кабінет затісний для її голосу.

І ще один маю про неї теплий спогад, суто особистого характеру. Вже набагато пізніше – чи то у 2016-му, чи то у 2017-му році – пані Валентина, обурившись тим, що харківський обласний Департамент культури не запрошує на офіційні концерти з нагоди державних

свят мене і ще кількох симпатичних їй співаків, явилась у держпром особисто і дала гарненького словесного прочухана тій уповноваженій особі, з якою розмовляла. Жодних результатів це не принесло, але мене зворушило доглибно.

Близькі пані Валентини пишуть, що вона померла у свій день народження, він-таки День вишиванки: збиралася з однодумцями на врочишту ходу, вбралася святочно, вийшла з дому і відчула себе зле. Приїхала "швидка", але нічого не змогла зробити.

Смерть – завжди трагедія, та коли вже судилося помирати, то, можливо, краще піти саме так – раптово, у празничній одежі, залишаючи в серцях тих, хто тебе знав, яскравий, іскристий слід.

Люцина ХВОРОСТ, мовознавця, співачка

ОТАМАНОВІ "РУХУ ЗА МОВУ" БАЖАЄМО ПЕРЕМОГ

22 травня виповнюється 70 років Миколі Владзімірському – натхненному борцю за українському мову.

Мотивацією своєї діяльності Микола називає загострене почуття правди і справедливості. Це почуття в нього виплекали його мама Ольга Данилівна, вчителька за фахом, та Шевченків "Кобзар", який Микола читав ще в дитинстві на рідній Донеччині, у нині зруйнованій росіянами Мар'їнці...

Із проголошенням незалежної України Микола стає на стежу служіння Батьківщині, спочатку в лавах Севастопольського товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка, згодом як координатор Громадського комітету "Український Севастополь" та козак Історичного клубу "Холодний Яр".

1999 року Микола Владзімірський закінчує курси журналістики Всесвітньої служби ВВС. Уже 2000-го за підтримки меценатки з Торонто Марії Фішер-Сліж створює портал "Українське життя в Севастополі" (<http://ukrlife.org>). Одночасно Микола є адміністратором сайтів газет "Незборима нація" (<http://nezboryma-naciya.org.ua/>), Мега-ресурсу української мудрості "Афоризми" та інших.

Одним із найдаліших своїх проєктів ювіляр вважає сайт "Весела Абетка" (<http://abetka.ukrlife.org>) – перший українськомовний сайт для дітей. Він став притулком для української дитини, затишним куточком у безмежному океані чужомовної мережі. Одна лише колекція українських віршованих абеток на вебсторінці сягає восьми десятків. А крім того, народні та авторські казки, казки, які можна слухати вдома на комп'ютері, тисячі загадок і приказок, сотні скоромовок, лічилки, дитячі народні ігри, колісанки, усмішки, величезний і повний різних цікавинок розділ "Читанка".

21 лютого 2016 р. Микола Владзімірський створив сторінку у ФБ "Рух за Мову", кількість читачів якої становить нині 235 тисяч. Є рекордні дописи та відео, які набрали понад мільйон переглядів.

Популярними стали порівняльні таблиці "Правильно – Неправильно", "Антисуржик", які створив Микола Владзімірський, афоризми видатних особистостей про значення мови, мотиватори... На ресурсі "Рух за Мову" в першу чергу поширюються анонси про нові числа газети "Незборима нація" на сайті. Багато читачів "Руху за Мову" українзували свої акаунти.

Микола Владзімірський вже 10 років живе в Києві як вимушений переселенець. Із 25 березня 2014 р. його взяла на своє помешкання Галина Сита. Дякуємо цій шляхетній жінці, завдяки доброті якої Микола Владзімірський і далі може працювати на Україну.

Бажаємо і пані Галині, і другові Миколі довгих літ у Самостійній Україні!

Від імені Історичного клубу "Холодний Яр" та редакції газети "Незборима нація"
Роман КОВАЛЬ

МИСТЕЦТВОМ – ПО ЗАГАРЬНИКАХ

У той час, коли дехто зі старших, яким у радянській школі втовкмачували ідею вищості російської літератури, переживають за долю музею українофоба Булгакова в Києві, українська молодь протистоїть впливам російської "культури".

В м. Ірпені на Київщині двоє юних мисткинь-волонтерок Ірина Володіна та Яна Писанко влашту-

ють виставки картин у "Норі" (зала розташована в цокольному приміщенні). Мета здибанок (так дівчата назвали свої акції) – познайомити між собою творчих людей, щоб сформувати мистецьке середовище в Ірпені незалежно від місцевої влади.

Під час здибанок 20 квітня перед входом у "Нору" встановлено фрагмент снаряда реактивної сис-

ПОМЕР УКРАЇНСЬКИЙ ГЕНІЙ

З потеплінням поїхав у рідне село Щербанівку, до своєї майстерні скульптор Михайло Горловий. У п'ятницю, 29 березня 2024 р., ще розмовляв телефоном із землячкою Тетяною Лемешко, з якою товаришував чверть століття. "У суботу не дзвонила, – написала вона мені, – у неділю, понеділок і сьогодні дзвоню – не відповідає. Я написала його дочці Лесі, вона подзвонила йому – теж не відповідає. Потім попросила когось... знайшли його у садочку..."

Я вже знав про цю трагедію – повідомила дочка Леся...

У квітневому числі "Незборимої нації" на першій сторінці – Михайлова світлина з книгою його життя "Краса правичка" (яка нещодавно вийшла у Видавництві Марка Мельника) та рецензією Тетяни Лемешко, яка й готувала цю книгу як редакторка-упорядниці. І на другій сторінці – гарна Михайлова світлина разом з килимарем Степаном Ганжею (9 березня, на виставці Степана Ганжі). Я хотів Михайлові зателефонувати, порадувати його, привітати з публікацією, але запізнився.

Тепер залишається радіти, що Михайло Горловий устиг видати цю книгу, потримати її в руках, порадити. Я ще встиг йому сказати,

що за перший день уже п'ять його книг пішли у світ – один примірник придбав поет Олег Коломієць із Переяслава, а чотири примірники придбав доктор філософії Сергій Здіорук – для себе і бібліотек, яким допомагає оновлювати фонди.

Залишається радіти, що ми встигли за життя нагородити Михайла Горлового найвищою нагородою Історичного клубу "Холодний Яр" – Золотою сваргою – за лицарське служіння Україні. Нагаду: сварга символізує найвищу святість, духовну силу, сконцентровану в Божественній істині. "Це Весвіт", – сказав про неї Михайло Горловий.

Михайло Горловий був козаком Історичного клубу "Холодний Яр", членом Національної спілки письменників України, членом Національної спілки художників України. Я його називав останнім повстанцем отамана Зеленого, вірним продовжувачем його справи.

Він був вибуховий, щедрий, твердий у переконаннях, до ворогів непримиримий.

Він учасник Революції на граніті в жовтні 1990 року, учасник студентського голодування, десь є в Негі фото Горлового з пов'язкою на голові: "Я голодую"...

Якби був живий кобзар Василь Литвин, то на похороні Горлового заспівав би пісню "Умер козак".

Наприкінці березня я запропонував Михайлові провести презентацію його книги 10 квітня – разом із презентацією книги Юрія Горліса-Горського "Це було давно"... Він відмовився, сказав, що представить її у вересні на своїй персональній виставці. Я йому кажу: "Михайле, ти що – Бог, ти точно знаєш, що доживеш до вересня?! Треба поспішати робити сьогодні, – якщо це в наших силах". А він: "Ось наприкінці травня наші розіб'ють москалів, тоді можна буде і презентації проводити..." – "Михайле, ти ж і торік казав, що наприкінці травня наші викинуть москалів з України..." Він промовчав, але твердо тримав курс на вересень... А виявилося, що не дожив навіть до квітня – помер 31 березня.

Ми з Михайлом товаришувати міцно... Відходять найкращі мої друзі: Василь Литвин, Тарас Силенко, Олег Куцин, Андрій Жованик, і от тепер вічний повстанець Михайло... Сумно і боляче до краю.

Але є ще одна підстава для радості – у січні ми разом з Алівією Фокшею й оператором Юрієм Дереневським почали зйомки фільму про Михайла Горлового. На камеру зафіксовано його розповідь про своє життя, свою боротьбу за Українську Україну.

Планували ще записати інтерв'ю з Михайлом біля пам'ятників Петрові Болбочану і Василеві Вишиваному, які він подарував для Києва, а також у його майстерні в Щербанівці...

Думаю, що це й буде останній кадр фільму – осиротіла майстерня без свого Майстра!

Великого Майстра!
Вічна слава! І подяка за вірну службу Україні!

Від імені Історичного клубу "Холодний Яр" та газети "Незборимої нації"

Роман КОВАЛЬ

На світліні – Михайло Горловий і Роман Коваль. Дівчача гора, Трипілля, 2 червня 2012 р.

МАРАФОНЕЦЬ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ШЛЯХУ

10 квітня Романові Ковалю виповнилося 65! Поважний ювілей.

Товаришу з цим невтомним "важкоробом-марафонцем" з 1990-го і не перестаю дивуватися його наполегливості та працездатності.

Скажу відверто – його публіцистичні тексти в 1990 – 1992 роках справили на мене (та й не лише на мене) формотворчий вплив. Багато хто тоді з патентованих "демократів" засуджував радикальну антикомуністичну та антиімперську, властиво антимосковську, позицію молодого автора, не поділяли його поглядів. Добре пам'ятаю заяви УРП з відмежуванням від гострих публікацій секретаря теоретичного відділу Секретаріату УРП. З відстані часу бачимо, що прониклива інтуїція не підвела Ковалю і "жонглери словами" мусили скапітулювати перед «ковалем слова та ідеї».

Бракує сьогодні мені публіцистики Романа Миколайовича, адже вже віддавна свій талант і зусилля він сконцентрував переважно на дослідженні історії національно-визвольних змагань початку-середини минулого століття, організації заходів зі вшанування героїв, і, як завжди, не безрезультатно. Очільник Історичного клубу "Холодний Яр", незмінний редактор "Нескореної нації" (з 1991-го) і "Незборимої нації" (з 1994-го), письменник приварив свої мозолясті руки до чепіг національного плуга, який невтомно оре перелоги на притоптаний національній ниві.

Годі й перерахувати його творчий доробок: 82 книги, автор понад 3000 статей у газетах, журналах, альманахах, наукових збірниках, історичних календарях, енциклопедіях України та української діаспори, автор кількох циклів популярних радіопередач

(разом понад 800 передач!) та понад 20 кіносценаріїв, організатор сотень акцій і заходів. І все це не похапцем, абияк, а якісно і ґрунтовно.

Народжений у Горлівці на Донбасі, лікар за фахом, волею долі був покликаний до служіння, здавалося би, не властивий для нього справи. А воно он як вийшло. Добре вийшло. Результативно. Влучно.

Може, це і суб'єктивна думка, але чув від багатьох, що Роман Коваль та його соратники, його команда зробили і роблять більше, ніж деякі для цього спеціально покликані установи, інституції та структури з штатом працівників та значним фінансуванням. І я поділяю цю думку. І пишаюся належністю до цієї команди.

І тішуся, що звела нас доля, і вдячний своєму строгому вчителю, і бажаю йому многих літ творчого життя.

На початку 1990-х чимало неопітв запричастилися п'янким ви-

ном національної ідеї від ветеранів ОУН і УПА, політ'язнів, черпали з творів Донцова, Липи, Маланюка, Бандери, Січборського, Стецька... Але більшість із них спалахнули, як солом'яний вихіть, і згасли, зішлі до дистанції, звернули на манівці. Лише деякі й далі вогненным смолоскипом осяють дорогу в темряві, наполегливо розчищають завали і буреломи та стають орієнтиром для сучасників і майбутніх поколінь. Серед цих небагатьох і Роман Коваль.

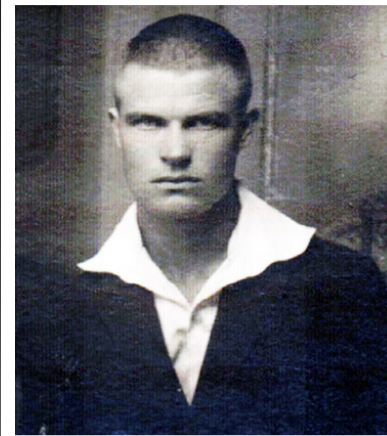
Многая літа, друже Романо, дякуємо за науку.

Привітаємо Романа Ковалю, зокрема, і передплаатою легендарної газети "Незборима нація", яка вже понад 30 років тримає фронт боротьби за історичну правду і справедливість.

Віктор РОГ

На світліні – Роман Коваль і Віктор Рог. Суми, 20 червня 1996 р.

І ЗНОВУ БРЕХНЯ НА ВОЯКІВ АРМІЇ УНР НА ЗАХИСТ "ПОДЕБРАДЦЯ" ПЕТРА ШОХА

У виданні "Тиждень" за 19 грудня 2023 р. опубліковано статтю Ярослава Тинченка "Як Довженко вітав Петлюру на київському вокзалі 19 грудня 1918 року". Далі цитує:

"Біографія Олександра Довженка в 1918 – 1919-х роках відома надзвичайно погано й оповита різноманітними плітками, нісенітницями та легендами. Одна з таких пліток-нісенітниць розповідає, що будімо нікому ще не відомий лікар Михайло Булгаков, який перебував у лавах офіцерської дружини, стріляв біля червоного корпусу університету по ватажку студентського заворушення – Олександру Довженку. «Першоджерелом» цієї чутки були деякі члени ще радянської Спілки письменників України й такі собі патріоти похилого віку, що за часів СРСР мали змогу виїздити на Захід, зокрема до США. І от вони, з покликанням на українського емігранта Петра Шоху, який будімо особисто знав Олександра Довженка в 1918 – 1919 роках, розповідали ці речі. Цікаво, що цей Петро Шох дійсно мешкав у США й помер 1972 року в Нью-Йорку. Але факти, викладені в його некролозі про службу в армії УНР і відзначення українськими нагородами, не підтверджує жоден документ. Тобто він за життя свідомо подавав неправдиву інформацію про себе. Але, зважаючи на якість «підробки» біографії, наймовірніше, Петро Шох був не просто самозванцем, а радянським агентом у США з відповідною легендою».

На якій підставі пан Тинченко, до речі, друг ворога України Олеся Бузини, висунув заслуженому українському діячеві такі тяжкі звинувачення? У нього є документи про таку «співпрацю»? Чи просто так здалося?

Далі наводжу уривок статті про українського військового і громадського діяча Петра Шоху, голову Студентської громади УГА в Подєбрадах, з видання: Коваль Р., Моренець В., Юзич Ю. «Подєбрський полк» Армії УНР». – Т. 3. – Київ: В-во Марка Мельника, Історичний клуб "Холодний Яр", 2020.

ШОХ Петро Самійлович (платове псевдо "Скит") (28/29.06.1899, х. Вздвиг Чернігівського пов. Чернігівської губ., тепер с. Іванівка Чернігівського р-ну Чернігівської обл. – 13.07.1972, м. Аккорд, шт. Нью-Йорк, США). Військовий і громадський діяч, інженер-гідротехнік (30.06.1931); член Студент. громади УГА в Подєбрадах (1927 – 1928), її голова... заст. курінного 1-го куреня старш. пластунів ім. гетьмана П. Орлика в Подєбрадах і кошовий пластового коша в Подєбрадах (1926 – 1927), голова Об'єднання праці українських інженерів у Львові (1941)... співзасновник і голова Т-ва українських інженерів Америки (1966), голова Т-ва абсолютів УГА, член Нью-Йоркського відділу ОБВУА; звання – козак 3-го Сердюцького полку Армії Української Держави, 3-го полку Січових стрільців Армії УНР, підхорунжий 4-ї Київської дивізії Армії УНР.

У нашій довідці про Петра Шоху опубліковано і його автобіографію ("Curriculum vitae"), написану 1924 року в Каліші – польському та-

борі для інтернованих вояків Армії УНР. Ось що писав Петро Шох (подаю уривок): "Я, Шох Петро, українець, віри православної... У кінці липня 1918 р. по мобілізації покликано мене до війська й залічено в 3-й Сердюцький полк у Києві (служив разом із земляком Олександром Довженком. – Ред.); цей полк по державному перевороті в грудні 1919 р. переіменовано в 3-й С. С. полк.

У січні 1919 р. попов у полон до большевиків. У грудні 1919 р. вступив добровільно до Українського війська – в 3-й Галицький корпус. 21 листопада 1920 р. в складі Армії У.Н.Р. (4 Київська дивізія) перейшов польський кордон і був інтернований".

1924 року Петро Шох прийнятий на гідротехнічний ф-т УГА в Подєбрадах. 17 грудня 1925 р. вступив до Пласту. Вихованець пластового гуртка ч. 3 "Сичі" 1-го куреня старш. пластунів ім. П. Орлика в Чехії. Склад першу пластову пробу і здобув ступінь пластуна-учасника. Пластову присягу склав 21 березня 1926 року. "Пластове слово честі" підписав 21 квітня 1926 р. в Подєбрадах... Чорношличник Валентин Сімянич засвідчував, що студенти УГА любили Петра Шоху...

Петро Шох закінчив гідротехн. відділ інж. ф-ту УГА в Подєбрадах. Дипломну роботу захистив "з успіхом дуже добрим". У квітні 1934 р. працював інженером у Польщі... В 1939 р. з приходом большевиків перебував в м. Кракові. Очоловав виховання ремісничої молоді при Українському допомоговому комітеті (Львів, 1941 – 1944). "В 1944-му р. покинув назавжди м. Львів і подався з дружиною та трьома малими дітьми на Захід. Кінець війни застає його в Тюрингії". Від 1949 р. – у США, працював інженером-гідраліком. Петро Шох – співорганізатор та учасник 1-го з'їзду українських інженерів Північної Америки.

У некролозі в журналі "Вісті комбатанта" читаємо: "(...) Як підхорунжий [служив] в кількох частинах дієвої армії, якийсь час також і в Галицькій армії, а пізніше постійно в 4-ій Київській дивізії. Був ранений і по одужанню повертає назад до своєї дивізії. 20-го листопада 1920 р. з закінченням воєнних дій на протибольшевицькому фронті разом з Армією УНР перейшов границю польської займанщини й був інтернований поляками. Як військово-інтернований Петро Шох перебуває в кількох лагерьях...". Похований на Українському православному цвинтарі в Бавнд-Бруку.

У списку джерел до нашої статті про Петра Шоху – 12 позицій.

Тож запитую: на якій підставі Ярослав Тинченко намагається зганьбити ім'я достойного українського діяча, славного "подєбрдаця" Петра Шоху? Невже через те, що Михайло Булгаков, який перебував у лавах офіцерської дружини, стріляв біля червоного корпусу університету по ватажку студентського заворушення – Олександру Довженку?

До слова, Тинченко давній аполлет Булгакова – ще 1997 року він видав у Галичині книгу російською мовою "Белая гвардія", де романтизував ворогів України – "родственников и друзей семьи Булгаковых", щиро використовував російські наративи, як-от "громадянська війна"...

Коліс Ярослав Тинченко публічно заявив, що всі спогади вояків Армії УНР "написані на Короленка, 38", тобто в КГБ (тепер вул. Володимирська, 38). І от знову взявся дискредитувати борців за волю України. І ця людина є заступником директора з наукової роботи Національного військово-історичного музею України...

Мабуть, заслужено...

Роман КОВАЛЬ, Історичний клуб "Холодний Яр"

На світліні – Петро Шох.

ВІЛЬНИЙ КОЗАК СЕМЕН ЗУБКО

Семен Зубко народився 1891 року в м-ку Глодосах (тепер Новоукраїнського району Кіровоградської області). У 1918 р. захищав Україну як вільний козак – брав участь в обороні Глодос від банд червоних. 1919-го спільно з Фотієм Мелешком приєднався до військ Армії УНР. Воював проти білих та червоних російських окупантів.

У 1920 р., за інформацією співробітників ДПУ, спільно з Армією УНР відступив на територію Польщі, однак згодом повернувся до рідного містечка. У 1928 – 1929 рр. виступав із систематичною критикою "колективізації", фактично пограбування українського села.

8 червня 1929 р. заарештований. 24 січня 1930 р. засуджений до вищої міри покарання – розстрілу. Вирок виконано 26 лютого 1930 року.

Вічна слава!

Сергій МІЛЮТИН

Дж.: Державний архів Кіровоградської області. – Ф. П-5907. – Оп. 2р. – Спр. 10834.

100 РОКІВ ТОМУ, В САДИБІ ШЕМЕТІВ...

Для кожного зі своїх синів – Миколи, Володимира та Сергія – Михайло Шемет побудував у Києві по двоповерховому будинку – на території однієї садиби. Адреса: вул. Жиланська, 76 (зараз на цьому місці 9-поверховий будинок, адреса не змінилася).

Тут у свого друга Володимира Шемета навесні 1924 р. жив Микола Міхновський. Він нещодавно повернувся з Грозного до Києва. Мав намір виїхати з окупованої Батьківщини за кордон. Тож написав Сергієві Шемету в Німеччину. Просив допомогти порадою, а також інформації про життя на еміграції.

“Я поспішив вислати дозвіл на візу, – згадував Сергій Шемет, – подав свою думку про те, як можна було б за кордоном улаштуватися, а щодо становища еміграції взагалі, то описав його так, як сам собі уявляв. Це була моя помилка. Картина життя еміграції вийшла досить похмуро. Його надії на закордон впали, сили його покинули. В останній коротенькій записці він писав мені: «Ваш лист – цінний по своєму основному мотиву. Не брешть в ньому надія на краще. Оттак і в мене. І сюди круть, і туди верть, однаково в черепцю смерть, як каже приказка. Перекажіть моє вітання усім, хто мене пам’ятає. Ваш Микола»”.

3 травня, рано-вранці, малолітні діти Володимира Шемета – Роман і п’ятилітній Ждан – вибігли на руханку в батьківський сад... І, нажахані, притривали повернувшись до хати. Вони принесли батькам страшну вістку: їхній друг Микола Міхновський повісився.

Величезне, майже двометрове, з неприродно зігнутою шиєю та схиленою головою, тіло важко висіло на гілці старої яблуні, ледь не торкаючись ногами української землі...

Іван Павелко згадував: “У розпачі Віра Андріївна Шемет розповідала, що в чистий четвер, тобто 22 квітня, пан Микола уранці увійшов з городу з розірваним мотузком у руках і сказав, звертаючись до неї: – Отже, й виходить, що я довго ще буду жити.

І на здивоване запитання відповів, що в народі є таке повір’я, коли під висельником увірветься мотузок, то є певна запорака, що людина довго буде жити.

– А зі мною оце саме таке й сталося, – додав він.

Віра Андріївна жажнулася! Вона весь час пильнувала його...” (“Останні роки життя і смерть М. І. Міхновського”).

Отак тепла та для когось романтична ніч 3 травня 1924 р. стала останньою для творця ідеї Самостійної України.

Ждан Шемет засвідчив, що його батько Володимир знайшов у кишені покійного записку: “Волю вмерти власною смертю!” (Хлібороб. – 1998. – № 2)...

Визвольні змагання українців 1917 – 1920-х рр. зазнали фіаско. Влада російського народу закріплювалася уже й у віддалених селах та хуторах.

Микола Міхновський став свідком катастрофи своєї Батьківщини. Він бачив, як вона котиться у прірву. Він знав, що не зможе жити в окупованій Москвою Україні. Тож змушений був підвести ризик під своїм життям.

Це був не розпачливий вчинок слабкої людини.

Це був мужній вчинок героя, що програв.

Політичним заповітом Миколи Міхновського стала “Самостійна Україна” – її ідея та спроба втілення. Його приятель Іван Марченко згадував, як у ст. Полтавській на початку 1920-х Міхновський сказав йому: “Коли я перший сказав, що Україна має бути самостійною державою, то всі, навіть найближчі мені люди, ставились до цього з недовірою і насміхались. І яким же для мене щастям є, що мені ж самому довелося дожити до того, що Україна дійсно стала самостійною. Що б зі мною не сталося далі, цього одного досить, щоб бути задоволеним своїм життям”.

Останнє пристанище для Миколи Міхновського знайшлося лише за межами Байкового кладовища, на ділянці, де ховали самугубців і нехристиян...

Ждан Шемет і його мама Віра Андріївна до 1941 року доглядали за могилою друга свого батька. Потім їх вислали. Повернувшись через багато років до Києва, Ждан Шемет знову взявся доглядати могилу.

Напередодні своєї смерті Ждан Шемет показав мені і Леоніді Череватенку місце поховання Миколи Міхновського (тут нині могили інших людей).

У квітні 1925 р. в Берліні Сергій Шемет писав про Миколу Міхновського: “Найбільшою його заслугою було надання великого творчого розмаху українським національним почуванням. Малесеньку любов до пісень, вишивок і соціалістичних брошурок він розпалив серед українців в полум’я любові до Великої, Вільної, Самостійної України. Оце захоплення національних почувань великим, достойним великої нації, ідеалом забезпечило Миколі Міхновському почесне місце в історії України навіки”.

Читайте про батька нашої самостійності у книзі, яку я створив разом з Юрієм Юзичем, – “Микола Міхновський. Спогади, свідчення, документи”. Саме з цієї книги я взяв свідчення-цитати.

Слава борцям за Самостійну Україну Миколи Міхновського!

Роман КОВАЛЬ, Історичний клуб “Холодний Яр”

І ОДИН У ПОЛІ – ВОЇН! ЯКЩО ВІН “ФІН”

Листопад 2023 року. Ворог прагне повернути втрачені позиції в районі Кліщівки.

Пекельне бойовище не стихає ні на мить.

Під час штурмів противника вояк 80-ї Окремої десантно-штурмової бригади Сергій Споденюк-“Фін” залишився в окопі сам.

“14 днів без води і без їжі «Фін» утримував позицію, завалену трупами ворога, – свідчив командир взводу 80-ї ОДШБр Юрій. – У нього була рація, тож за його сигналом наша арта влучно спалювала росіян та їхню бронетехніку. Сергій неодноразово викликав вогонь артилерії на себе. Два тижні під носом у ворога поранений «Фін» тримався...”

Командир зберігав з ним зв’язок по рації. Ворожа артилерія день за днем потужно накривала позицію... Першими евакуювали важкопоранених і вбитих. “Фін” теж зазнав поранення (в обидві ноги), але свою чергу на евакуацію залишив на останок.

“Деяких ми тягнули понад добу на відстань в один кілометр, – розповідав бойовий медик Роман. – Були міни, був дуже масований обстріл, зомбаки саме почали штурмувати...”

Коли настала черга евакуації “Фіна”, росіяни вже впритул підійшли до позиції. Тоді взводний Юрій по

рації почув його голос: “Фін” знову викликав вогонь на себе.

“У будь-якому разі «Фіна» чекала смерть, – вважав взводний Юрій. – Шансів вижити було нуль, навіть якби вцілів від ударів арти... Якщо п-дари заходили на наші позиції, то вони наших солдатів не брали в полон”.

Командир підрозділу тричі намагався врятувати рядового “Фіна”. За ним відправлялися групи, та, на жаль, ворог не давав їм підійти. Врешті, наші аеророзвідники з дронів скинули козакові воду, шоколадні батончики, ліки, батарейки для рації та гранати.

“Коли вже зовсім не стало шансів його забрати, – згадував взводний, – я сказав правду: ««Фін», у тебе є тільки одна можливість – самому доповзти до наших. Уже ніхто не зможе прийти...»”.

“То значно крутіше фільму «Врятувати рядового Раяна», – стверджував десантник Артем. – Багато сил було витрачено, аби його врятувати... Я в той час заводив людей на нові позиції. Чую: хтось стогне. Зрозумів: це «Фін». Він через міну поле таки переповз, напівживий, чортяка! Ні говорити, ні ходити не міг. Я його брав за руки, і він мені за шию хапався, і потихеньку перебрался до сусідньої позиції”.

Згодом “Фін” признався: “Я знав, що вже звідти не вийду. Тому був спокійний... Схопив дві гранати і виповз назовні. Ноги в мене на той час вже були побиті й посічені. Витяг чеку і приготувався їх зустрічати...”

Сергієві Споденюку – 36 років. Закінчив аграрну академію. До великої війни вирощував хліб.

А ви кажете: хлібороби!.. Воїни!

Родіон ГРИГОР’ЯН

За матеріалами: “Подорож” від воєнкора Ігора Левенка Ukrainian People Magazine Редакція Романа Ковалю

“САМЕ НАШІ ХЛОПЧИКИ...”

Назавжди. Ці паскуди чекали їх. Загинули всі...

Коли я йшла до армії, багато хто питав мене: “Ти йдеш, щоб помститися за чоловіка? Бажаєш крові?” Я відповідала: “Я не йду вбивати, я йду, щоб рятувати. Щоб більше ніхто не залишився, як мій чоловік, без медичної допомоги на полі бою”. А ще на питання, чи надавала б я медичну допомогу полоненому, я завжди відповідала: так, це мій обов’язок. Так-от я вже не хочу рятувати, я хочу вбивати! І бажано бачити, як вони здихають, а ще бачити, як верещать їхні матері й жінки в них на могилах. І я не надаю жодної допомоги жодному полоненому. І насрати я хотіла на вашу гуманність, правила війни і всілякі конвенції. Будте ви прокляті, росіяни! Ви, ваші діти і ваші онуки, за все те горе, що принесли на нашу землю.

Надія БІЛА

Р. С. За ці декілька днів, що пройшли з моменту написання допису, я отримала сотні запитів від друзів, матерів і друзів тих, хто зник безвісти. Всі вони питають, чи не їхня рідна людина була в тім еваку... Тому я звернулася до нашого командира батальйону Костянтина Жидкова, щоб дозволив зазначити напрямком, де це сталося, і наш підрозділ. Комбат, як завжди, поставився з розумінням і дозвіл дав. Тож уточнюю: події відбулися на запорізькому напрямку. Саме тут стоїть наш славетний 228-й окремий батальйон 127-ї Окремої бригади Сил ТрО ЗСУ. І саме наші хлопчики загинули тієї ночі...

волонтерів, щоб допомагали бригаді. Всі складні рішення брав на себе. І виконання задачі. Якщо під обстрілом потрібно піти на тилову сторону за боеприпасами, йшов сам, щоб не підставляти хлопців. Взяв участь у підриві мосту. Знайшов людину, яка дала нам екскаватор, і під щільним обстрілом копав капоніри та окопи, хоч був помітною мішенню...

Поховали козака 3 квітня 2022 р. у Білій Церкві.

28 липня 2022 р. вулицю Чайковського у Білій Церкві перейменували на вулицю Олександра Марченка.

Верховна Рада України

На світліні – Олександр Марченко (ліворуч), попереду сл. п. вояк УПА Теодор Дячун. Мельники, вшанування героїв Холодного Яру. Редакція Романа Ковалю

10 РОКІВ ТОМУ ВАДИМ СУХАРЕВСЬКИЙ ПОЧАВ ВІЙНУ

13 квітня 2014 р. під Слов’янськом командир роти 80-ї аеромобільної бригади Вадим Сухаревський віддав перший в історії

України бойовий наказ відкрити вогонь по загонові полковника ФСБ РФ Ігоря Гірка. Диверсанти атакували місце наради керівників СБУ, поруч з яким у бронетранспортерах перебували десантники Сухаревського. Від куль росіян загинув на місці капітан СБУ Геннадій Біліченко, двоє наших офіцерів були поранені.

У сусідньому БТР перебував командир 80-ї бригади полковник Копачинський. Він віддав наказ десантникам розрядити зброю, від’єднати магазини та заборонив відкривати вогонь за будь-яких обставин без його особистої команди.

А коли почався бій, Копачинський мовчав. Тоді старший лейтенант Сухаревський, порушивши прямий наказ командира, віддав історичний бойовий наказ ЗСУ: “Хули ты смотришь – ебашь!”

І оператор-навідник БТР солдат Микола Лавренчук перший з військовослужбовців ЗСУ відкрив вогонь по росіянах. Після кількох черг кулемета ворог, зазнавши втрат,

утік з місця бою (за повідомленнями ворожих джерел, росіяни втратили двох, троє дістали поранення). Так Сухаревський і Лавренчук урятували життя офіцерам і генералам СБУ.

Полковник Копачинський за свої дії не був покараний, за кілька місяців його відсторонили від командування бригадою. У 2015-му він перевівся за службу в центральний апарат Нацгвардії, де зараз – не знаю.

Сержант Лавренчук з перших днів вторгнення 2022-го воював у лавах 80-ї бригади. Дістав важкі поранення руки та ноги. Не завершивши реабілітації, повернувся на фронт. Сьогодні Лавренчук займається рекрутингом у 95-й десантно-штурмовій бригаді.

А Вадим Сухаревський за ці 10 років став полковником, заступником головнокомандувача ЗСУ, командувачем Сил безпілотних систем.

БУТУСОВ Плюс

ламенті опікувався питаннями збереження фахової передвищої освіти.

У 2014 р. став бійцем 72-ї бригади. 10 серпня 2014 р. внаслідок обстрілу українських позицій ворожим “Смерчем” дістав поранення під Красним Лучем. Після лікування відновив поїздки на фронт як волонтер.

24 лютого 2022 р. Олександр Марченко почав збирати своїх зна-

ОЛЕКСАНДР МАРЧЕНКО

Він думав про те, як захистити не лише свою позицію, а й увесь батальйон. Головний сержант, стрілець, помічник гранатометника 72-ї Окремої механізованої бригади імені Чорних запорожців Олександр Марченко-“Каменярь” загинув 6 березня 2022 р. в селищі Мощун, відбиваючи просування російських загарбників до Києва.

“Загинув один із найкращих синів України – Олександр Олександрович Марченко, позивний «Каменярь». Рятуючи своїх підлеглих, «Каменярь» наказав їм відступати, а сам із трьома бійцями прийняв бій. Свій останній бій”, – повідомили тоді у Генеральному штабі ЗСУ.

Народився Олександр Марченко 14 січня 1965 р. на Вінниччині. Закінчив Міжрегіональну академію

управління персоналом за спеціальністю “менеджмент організацій” та Київський будівельний технікум за фахом “інженер-будівельник”. З 2006 року – голова правління ТДВ “Білоцерківський кар’єр” (був його власником з 1990-х), із 1994 р. – власник і керівник ПП “Каменярь”. До того працював головним інженером, інженером-диспетчером, виконробом, старшим виконробом, майстром і каменярем на приватних та державних будівельних підприємствах.

У 2008-му став членом ВО “Свобода”. Очоловав Білоцерківський міський осередок партії та Київську обласну організацію. Олександр Марченко – народний депутат України 8-го скликання від ВО “Свобода” в окрузі № 90 (Біла Церква). У пар-

29-ТІ ВШАНУВАННЯ В ХОЛОДНОМУ ЯРУ

ЧЕРКАСЬКИЙ Р-Н, 22 – 23 ЧЕРВНЯ 2024 Р.

Головною подією стане відкриття пам'ятників козакам, які полягли за волю України. Ось їхні імена:

Павло НАКОНЕЧНИЙ-“ІСТОРИК” (20.05.1997, Черкаси – 18.06.2022, с. Біла Криниця Миколаївської обл.). Учитель історії, співзасновник ГО “Поклик Яру”, боєць 73-го центру ССО ЗСУ.

Олександр ПАСТУХ-“ДОБРИЙ” (23.05.1981, смт Війтівці Хмельницької обл. – 29.09.2023, м. Кременна Луганської обл.). Головний сержант 3-ї роти 2-го стрілецько-

го батальйону ім. Тараса Хаммера 67-ї ОМБр ДУК. Воював на Донбасі з 2015 р. в складі ОЗСП “Азов”.

Олексій РУБЦОВ-“СОЛДАТ” (31.05.1982, Київ – 18.09.2022, м. Зайцеве Донецької обл.). Заступник командира 4-ї сотні ОЗСП “Азов” (2015 – 2016), командир взводу 49-го ОСБат “Карпатська Січ” (2022), козак підрозділу Legio V, командир взводу розвідки 72-ї ОМБр ім. Чорних запорожців, командир взводу розвідки 58-ї ОМБр ім. гетьмана Івана Гигівського (2022), старший лейтенант ЗСУ.

Віктор Григорович ШАРИЙ-“ПАЛАНКОВИЙ” (14.04.1960, с. Конятин Чернігівської обл. – 18.12.2022, під м. Бахмутом). Крайовий отаман Бугогартівської паланки Українського козацтва, командир взводу 28-ї ОМБр імені Лицарів Зимового походу ЗСУ (2022). Доброволець УДА (з 2017).

Нагадаємо, що торік у червні Історичний клуб “Холодний Яр” встановив біля Мотриного монастиря пам'ятники Олександрові КУЦІНУ-“КУМУ”, Героям України Андрієві ЖОВАНІКУ-“ТАТАРИНУ”, Дмитрові КОЦЮБАЙЛУ-“ДА ВІНЧІ” і Тарасові БОБАНІЧУ-“ХАММЕРУ”.

30 вересня 2023 р. в Холодному Яру на Меморіалі козакам-добровольцям поставили пам'ятники Олександрові СОБЧЕНКУ-“ЧОРНОМУ” з 72-ї бригади ім. Чорних запорожців, Юліанові МАТВІЙЧУКУ-“БОБРУ”, Денисові АНТІПОВУ-“БУКУ” та Юрієві ДАДАКУ-“РУФУ”.

Скульптор усіх пам'ятників – Ігор Семак, архітектор – Олександр Бучацький.

Друзі, Холодний Яр чекає на вас!

По жертви на вшанування просямо надсилати:

ПриватБанк, 4731 2196 4692 0573, Оксана Герасимюк (секретарка проекту);

PayPal (Романа Ковалю): kovalroman1@gmail.com

ОСТАННЬОГО ОТАМАНА КИЇВЩИНИ НЕ ЗАБУТО

У наш нелегкий час боротьби за незалежність України дуже важливо згадувати попередників – борців за нашу Вітчизну, які воювали попри безнадію і брак будь-якої зовнішньої підтримки. Село Княжичі на Київщині не забуває своїх колишніх і теперішніх героїв України, адже саме тут жили і боролися герої Визвольної боротьби 1917 – 1920-х років.

9 квітня 2024 р. відбулися вшанування на честь роковин розстрілу останнього отамана Київщини, художника і просвітника Пилипа Драника-“Косаря”. Захід був організований та здійснений завдяки козацці Історичного клубу “Холодний Яр” Людмилі Гребенюк. Приємно, що вшанування було підтримано очільником місцевої влади, старостою с. Княжичів, ветераном ЗСУ, полковником запасу Олександром Шевчуком.

Заходи почалися в приміщенні сільської бібліотеки, де діє фотовиставка “Відродження національної пам'яті”, окрасою якої є портрет Пилипа Драника-“Косаря”, написаний видатним митцем та козаком Історичного клубу “Холодний Яр” Михайлом Горловим, який 31 березня відійшов у засвіти.

Започатковано урочисті записи в книгу почесних відвідувачів. У Сквері Героїв біля пам'ятного знака “Борцям за Українську державу” гості з Києва поклали квіти. У школі, що на вулиці отамана Косаря, проведено урок пам'яті “Пилип Васильович Драник-«Косар» – останній отаман Київщини”.

Про героїчну історію села Княжичів та про отамана Косаря розповіли члени Історичного клубу “Холодний Яр”: краєзнавці Євген Букет, Владислав Карпенко-

“Косар” та Людмила Гребенюк. Промовляли й нащадки Пилипа Драника-“Косаря”: військовослужбовець Ігор Бабіченко та Ірина Сороцька – троюрідна племінниця отамана. Староста села дав важливе домашнє завдання учням – пошукати в себе вдома старі фотографії своїх рідних, які боролися за Україну, та розповісти батьків про них. Підсумував виступи вчитель історії, краєзнавець Сергій Лисенко.

На зустрічі був і Орест Карпенко, який ще малим пластуном у вересні 2016 р. брав участь у вечорі пам'яті отамана “Косаря” у Княжичах зі своїм батьком Владиславом, Анатолієм Сухим та Романом Ковалем. Зараз Орест – студент 1-го курсу історичного факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.

Вшанування пам'яті героїв минулого має велике значення для виховання патріотичних почуттів та збереження історичної пам'яті в молодого покоління. Такі заходи нагадують, що боротьба за незалежність України тривала впродовж багатьох десятиліть і потребувала самопожертви від найкращих синів і дочок українського народу.

Слава борцям за волю України!

Владислав КАРПЕНКО, Історичний клуб “Холодний Яр”

На світлинці зліва направо – староста с. Княжичів Олександр Шевчук, Людмила Гребенюк, завідувачка бібліотеки Любов Дудич, Євген Букет, Владислав Карпенко, Орест Карпенко та молодший сержант Ігор Бабіченко.

“У НАС КОЗАЦЬКИЙ ДУХ І ШЛЯХ”

10 квітня поетеса Тетяна Лемешко прислала Романові Ковалю листа: “Пане Романе, сердечно вітаю Вас із днем народження і передаю вітання від нашого друга Михайла Горлового, який присвятив Вам вірш і мріяв прочитати його сьогодні на презентації... Натомість біля Вас буде лише його душа”.

РОМАНУ КОВАЛЮ

Ти літописець, протошумерський корінь твій,
Мізинські карби, Кам'яна Могила,
Аттила, Бус, Аскольд і славний Київ,
Арея Меч, козацька воля й сила,
Шевченко, Сагайдачний, Болбочан,
Бандера,
Холодний Яр, полки Зеленого
Данила
І слава пращурів наш меч гострила.
Гримлять бої пекельні у степах,
Сини України ворога зламають,
У нас козацький дух і шлях,
А вороги у пеклі хай палають.
Слава синам України!

Йшлося про презентацію книги Юрія Горліса-Горського “Це було давно”. На ній Роман Коваль представив також книгу “Краса правічна” свого друга Михайла Горлового, який несподівано помер 31 березня. Але... Як же все-таки буває! Перед своїм прощанням з білим світом пан Михайло написав вірш-присвяту Роману Ковалю та збирався зачитати його особисто на ювілей пана Романа, що збігся

з днем презентації книги “Це було давно”. На жаль, не судилося... Але душа його напевно літала поміж тих, хто згадав його теплим словом у промовах чи подумки. Мені ж було довірено продекламувати цей вірш Михайла Горлового. Виконав цю місію зі щирою пошаною до автора, мрія якого збулася – його вірш другови прозвучав 10 квітня.

Світла пам'ять Михайлу Горловому!

Василь КОВТУН, Історичний клуб “Холодний Яр”

ПРИБОРКАЙ СИЛУ СТРАХУ, ПЕРЕТВОРИ ЇЇ НА СИЛУ ДУХУ

- Вір долі, не вір тим, хто її провіщає.
- Вивчай природу світла і тіні, вивчай світлотіні істини.
- Щоб тобі люди вірили, не кажи ім усю правду.
- Не ображай ображених Богом і не ображайся на них.
- Не вір у добрі наміри тих, хто занадто їх демонструє.
- Не перетворюй духовну їжу в закуску.
- Розшир свій розум до розмірів світу, щоб осягнути світ.
- Якщо не маєш відповіді на питання, відповідай питанням.
- Не повторюй погрози двічі. Якщо на погрозу не зважають, починай її здійснювати.
- Не давай учню знань більше, ніж може вмістити його розум і серце.
- Бережи рятівні надії від безжальних сумнівів, бережи мудрість сумнівів від безжальних надій.
- Життя – театр; грай і не заважай грати іншим.
- Або скажи, що є істина, або покажи на самому собі.

- Не сперечайся зі своєю совістю, зразу став її на місце.
- Не плой у колодязь, кожен знає: Грінпіс такого не вибачає.
- Живи швидше, твоє місце в житті потрібне іншим.
- Не кажи: любов минула, а кажи: вона була.
- Хай працюють твої руки і розум, а язика частіше давай відпочинку.
- Смійся частіше – це найдешевше і найкращі ліки.
- Не вихваляйся доброю справою, яку збираєшся зробити завтра.
- Очисти свій розум від іржі забобонів – він засяє, як меч істини.
- Керуй своїми бажаннями, поки вони не почали керувати тобою.
- Медовий місяць – гарантований термін вічного кохання.
- Приборкай силу страху, перетвори її на силу духу.
- Хочеш, щоб твої прекрасні сни стали дійсністю, – прокинься і стань до роботи.

Андрій КОВАЛЬ, історик

КНИЖКОВА КРАМНИЦЯ “ОТАМАНІЯ”

Книги Історичного клубу “Холодний Яр” можна придбати через крамницю “Отаманія”. Ось тут: <http://otamania.in.ua>

АРХІВ ГАЗЕТИ “НЕЗБОРИМА НАЦІЯ”

Тут можна переглянути архів НН: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Nezboryma_Natsiya

Сердечно дякуємо за підтримку газети “Незборима нація”!

Людмила ПИСЬМЕННА (Київ) – 200 грн.

Ігор СМЕТАНСЬКИЙ (м. Калущ) – 300 грн

Іван КАЧУРИК – 400 грн

Оріяна СОТНИК (Київ) – 400 грн

Віктор ДРУЗЬ (с. Зорине, Сумщина) – 500 грн

Олександр РИЖЕНКО (Київ) – 3000 грн

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Наш індекс – 33545.

Індекс 87415 – для передплатників Донецької та Луганської областей.

Ціна 135 грн.

ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ

Часопис ОУН.

Передплатний індекс 30504.

Ціна 432 грн.

Редактор Роман Коваль

Верстка Анна Воловник
Коректор Надія Овчарук

Інформаційне забезпечення Микола Владзім'їрський, Владислав Карпенко, Надія Віннік

Технічний директор Максим Селюзкін

Адреса для листування 03049, Київ, вул. генерала Геннадія Воробйова (Курська), буд. 20, пом. 14.
Тел./факс: 242-47-38
kavalroman1@gmail.com
ФБ: Roman Koval

Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти.

Видання зареєстровано 28.12.1993 р. у Державному комітеті України у справах видавництва, поліграфії та книгорозповсюдження.
Серія КБ №325.

Наклад 1000 примірників.

Видруковано 29.04.2024 р. ТОВ “Прес Корпойшн Лімітед”
Номер замовлення 2410304

Засновник Роман Миколайович Коваль

[HTTP://NEZBORYMA-NACIYA.ORG.UA/](http://NEZBORYMA-NACIYA.ORG.UA/)

“Незборима нація” – газета для тих, хто хоче знати історію боротьби за свободу України